

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

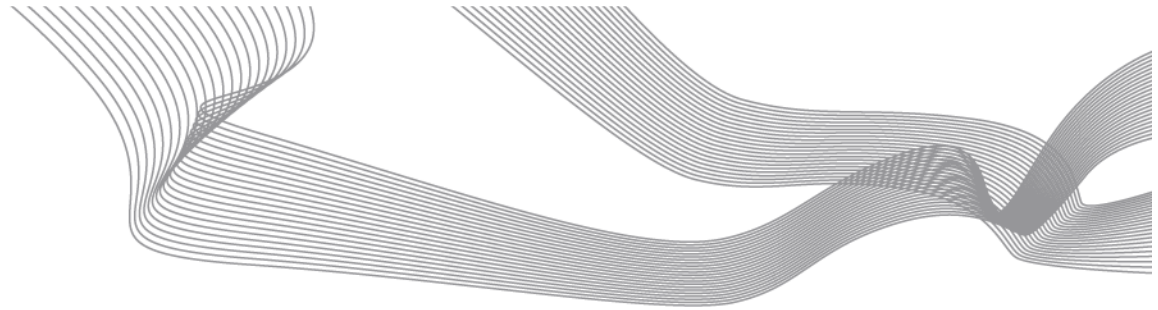
EAKR-arvioinnin terveisiä: tuloksia ja tuotoksia

Itä-Suomen rakennerahastopäivät
30.9.2010 Kajaani

Kaisa Lähteenmäki-Smith, Net Effect Oy

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Arviointitehtävä

- Arviointien tavoitteena on tuottaa ohjelmaa toteuttaville viranomaisille ja sidosryhmille tietoa siitä, miten ohjelmien toteutuksessa on edistytty ja mitkä ovat olleet toiminnan tulokset ja vaikuttavuus.
- Arviointien tarkoituksena on keskittyä pääasiassa ohjelmien strategiseen arviointiin painottaen laadullista arviointia.
- Väliarvioinnin tuloksia on raportoitu seurantakomiteoille ja loppuraportit valmistuvat maaliskuussa 2011.

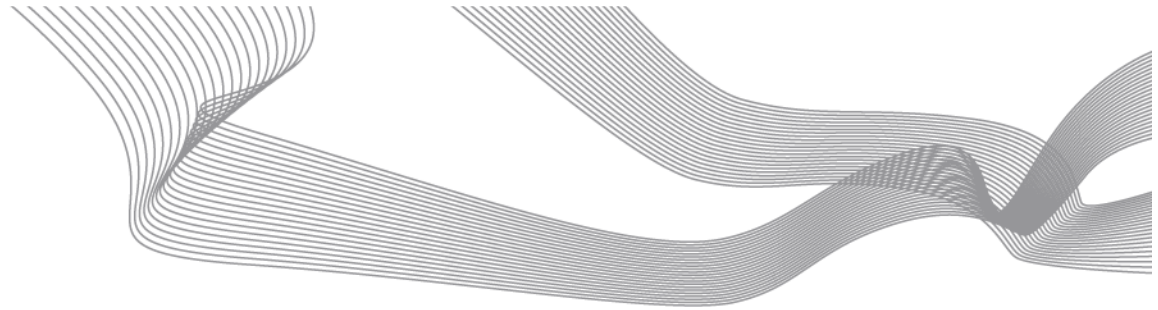

Arviointityön toteutus

Arviointi tehdään neljänä kaikki ohjelmat läpileikkaavana teemana:

- **Teema 1. Yritystoiminnan edistäminen** (Aalto yliopisto -HSE Pienyrityskeskus)
- **Teema 2. Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen ja osaamisrakenteiden vahvistaminen** (Gaia Consulting Oy)
- **Teema 3. Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen** (Net Effect Oy)
- **Teema 4. Ympäristövaikutukset ja kestävä kehitys** (Gaia Consulting Oy)

Huomioitavaa!

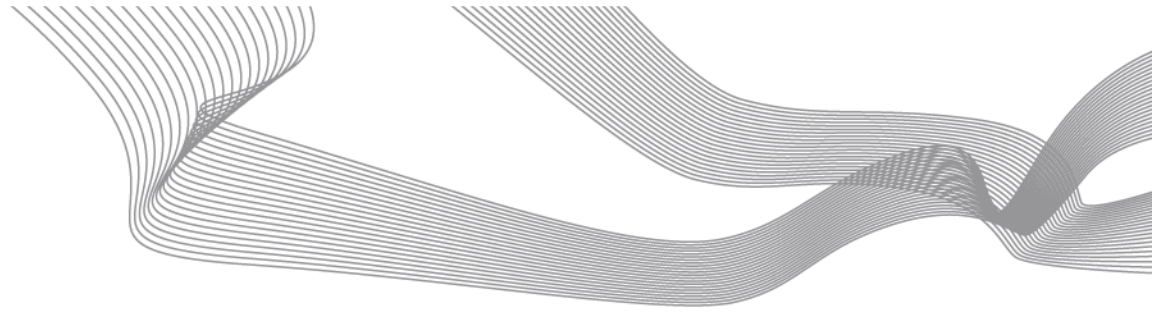

- Tämän päivän tulokset pääosin koko ohjelman tasolla, ei erikseen Itä-Suomen osalta, ”makupaloja”
- Enemmän tietoa suuraluekohtaisista tuloksista ja analyysistä arvioinnin aluetilaisuudessa, joka järjestetään Itä-Suomen osalta 15.10. Kuopiossa (paikka: Pohjois-Savon liiton maakuntasali, Sepänkatu 1). Kutsu tilaisuuteen on lähetetty Itä-Suomen maakuntaliittoihin, jotka hoitavat jakelun edelleen sähköpostitse oman alueensa virkamiehille ja MYR-puheenjohtajistolle. Tilaisuuteen ilmoittautuminen tapahtuu Itä-Suomen rakennerahastoportaalin kautta osoitteessa http://rakennerahastot.itä-suomi.fi/alueportaali/www/fi/ilmoittautumiset/arviointiseminaari_151010.php
- Myös rakennerahastoviestintää arvioidaan parhaillaan – kysely tulossa lokakuun aikana

Vipuvoimaa

EU:lta

2007–2013

TEEMOJA LÄPILEIKKAAVAT ARVIOINNIN HAVAINNOT

SYKSY 2009 – SYKSY 2010

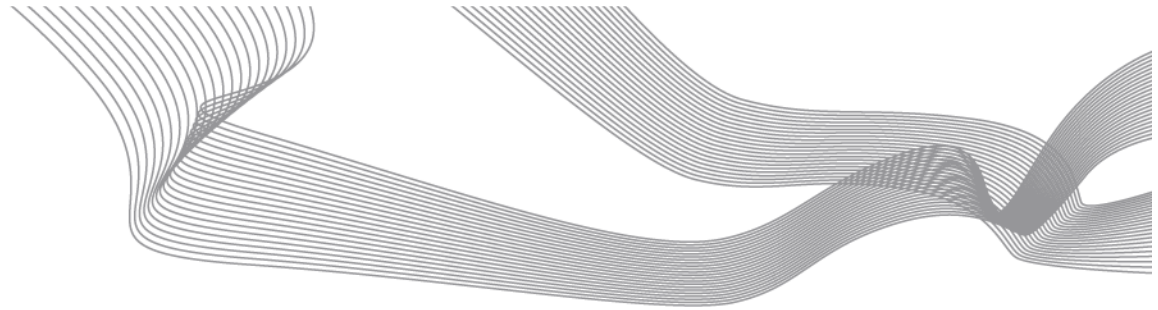

Yhteiset havainnot ohjelmien strategisesta suuntaamisesta

- Rakenerahastojen rooli alueellisen innovaatiotoiminnan tukemisessa tulee yhä merkityksellisemmäksi ja siten rahoituksen strateginen kohdentaminen tärkeämpää.
- Aluekohtaiset strategiset painopistevalinnat koetaan positiivisena asiana - Selkeä parannus edelliseen ohjelmakauteen
  - Rahoituksen käytön vastuu kuitenkin siirretty toimijoille – strategiset valinnat ja vaatimukset pitäisi tulla tiukemmin rahoittajatahoilta
  - Hankevalmisteluvaiheen sparrausapu on tärkeää ja tämä toiminta tulisi tehdä läpinäkyvämmäksi ja tasapuolisemmaksi
- Jäsennys toimintalinjoihin ei tue ohjelmien strategista hahmottamista
  - Kun ohjelmilla enemmän omia strategisia valintoja, niin alueiden omien strategisten päämäärien linkki EAKR-ohjelman toimintalinjoihin hämärtyy
- EAKR-ohjelmien suhde muihin erityisohjelmiin on osittain epäselvä

Arviointi ei kohdennu ohjelmien hallinnointiin, mutta hallinnollinen taakka koetaan edelleen ongelmallisena

- Projektimaisen toiminnan taidot ovat kasvaneet, rakennerahastotaitajien joukko on kasvanut ja projektiosaamista todella löytyy, mistä johtuen hankehallinto on vähemmän hankalaa kuin ennen
  - Hankehallinnointi on oma ammattitaitonsa ja on kasautunut tietyille tahoille – Tehokasta, mutta tukeeko uudistumista, uusien tahojen mukaantuloa toimintaan ja kannustaako aitoon kilpailuun?
- Rakennerahastot ovat opettaneet myös hallinnon projektinomaiseen toimintaan ja projektikulttuuri on tullut jäädäkseen – miten taataan pitkäjänteisyys ja jatkuvuus hankkeiden päätyttyä?
  - Lisäarvoa ja vaikuttavuutta syntynyt uusista ideoista, yhteistyökumppaneista ja verkoston pystyttämistä, mutta työn jatkuvuudesta ja tulosten käyttöönotosta ei ole selkeää visiota
  - Miten paljon ja missä on koordinaatio-osaamista? Miten tämä saataisiin parhaiten käyttöön?
- Aineistossa ristiriitaisia havaintoja yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuksista
  - Toisaalta kumppanuus jäänyt marginaaliseksi – toisaalta yritys yhteistyön mainitaan vahvistuneen
  - Kumppanuuden syvyys ja pysyvät toimintamallit sekä näiden jalkautuminen ja muuttuminen osaksi arkityötä yhä avoin kysymys

TEEMA 1. YRITYSTOIMINNAN EDISTÄMINEN

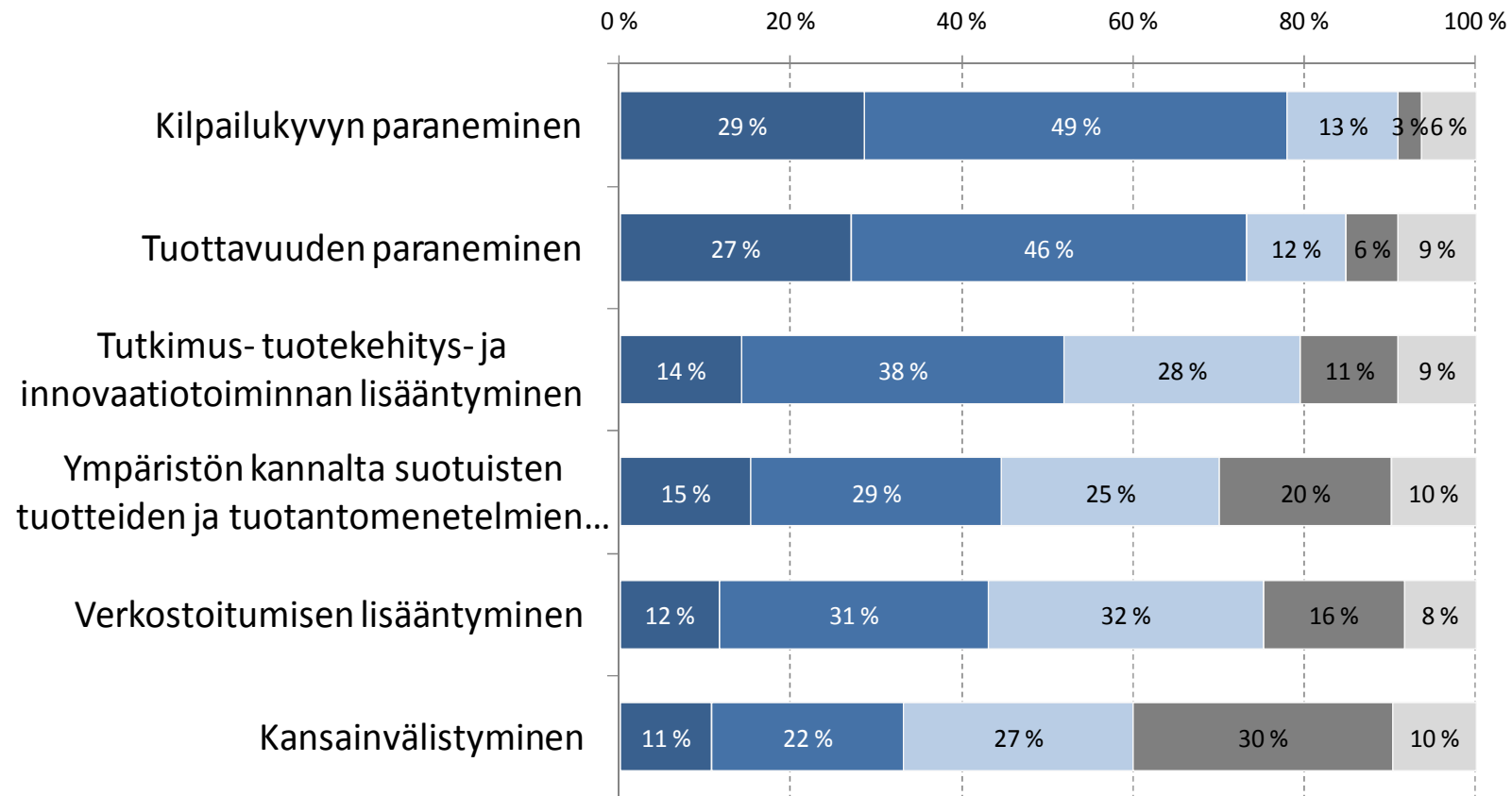
SYKSY 2009 – SYKSY 2010

Toimintalinjan 1. tavoitteet Itä-Suomessa

- ✓ luoda edellytyksiä uusien yritysten syntymiselle
- ✓ luoda edellytyksiä yritysten kasvulle
- ✓ parantaa yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä
- ✓ lisätä yritysten innovaatiotoimintaa ja innovaatioiden kaupallistamista yrityksissä
- ✓ edistää yritysten pääsyä kansainvälisille markkinoille
- ✓ kehittää yritysten edellytyksiä yrityspalvelujen hyödyntämisessä
- ✓ edistää yritysten edellytyksiä yhteistyön ja verkostojen kehittämisessä
- ✓ parantaa työllisyyttä tai turvaavat työpaikkoja
- ✓ toteuttaa ohjelman horisontaalisia periaatteita

EAKR-tuen/avustuksen arvioitu vaikutus yrityksessä (kaikki alueet)

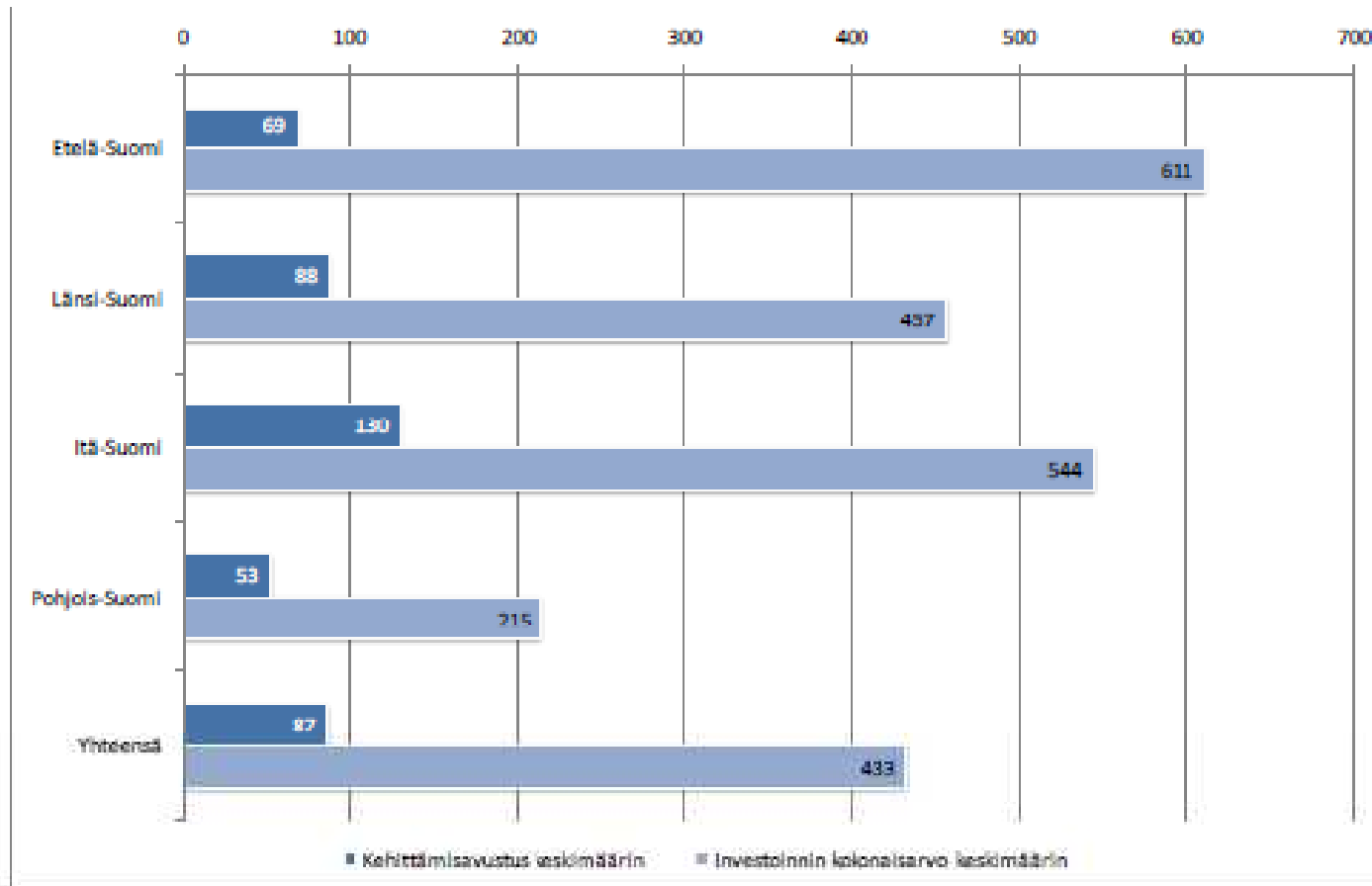
■ Erittäin merkittävä vaikutus
■ Merkittävä vaikutus
■ Vähäinen vaikutus
■ En osaa sanoa/ei relevantti

■ Merkittävä vaikutus
■ Ei vaikutusta

Vipuvoimaa
EU:lta
 2007-2013

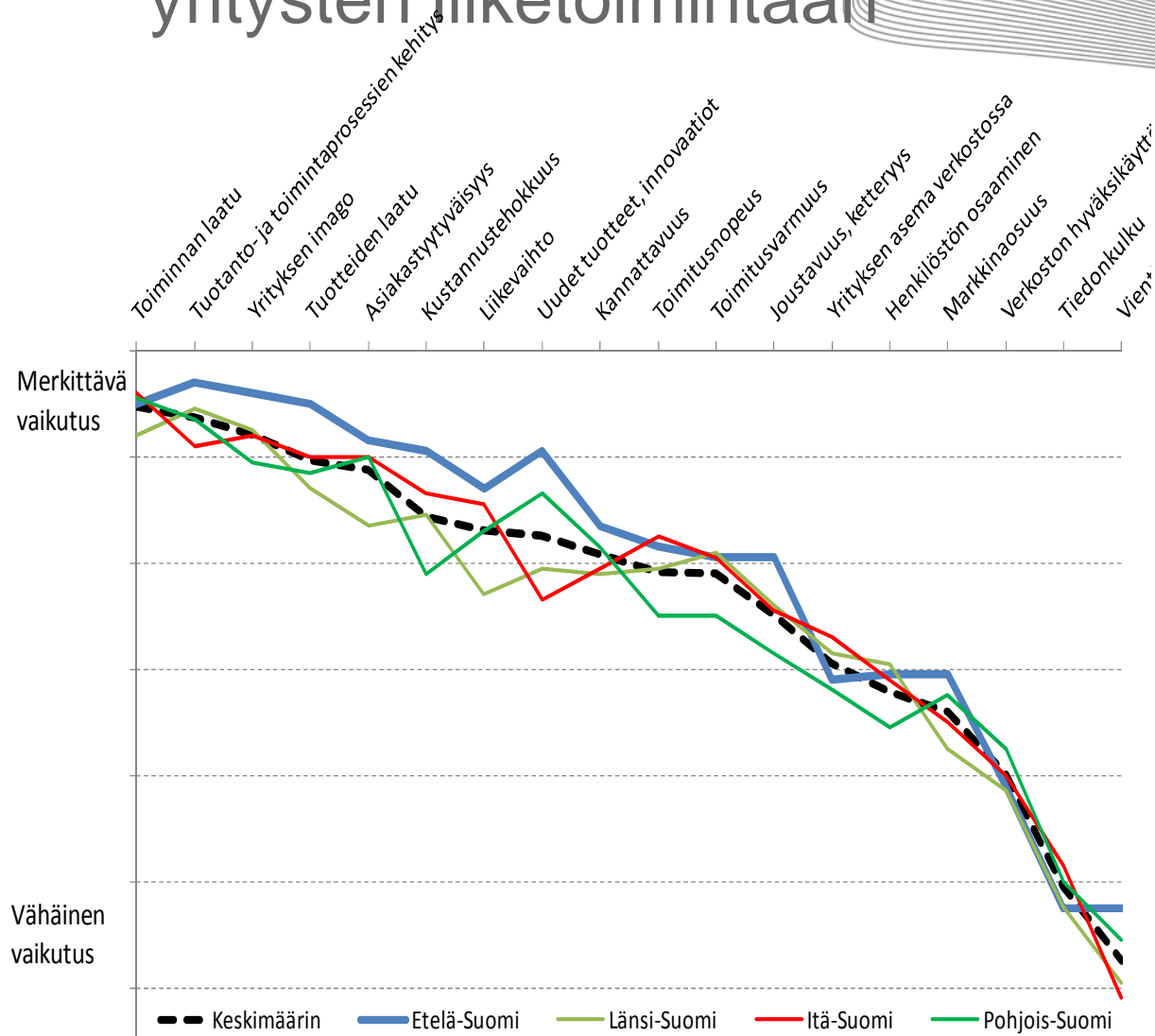
Lähde: kysely EAKR rahoitusta saaneille yrityksille = 455

Saadun EAKR-kehittämisyavustuksen keskimääräinen suuruus sekä hankkeen/ investoinnin keskimääräinen kokonaisarvo (1000 euroa) ohjelma-alueittain

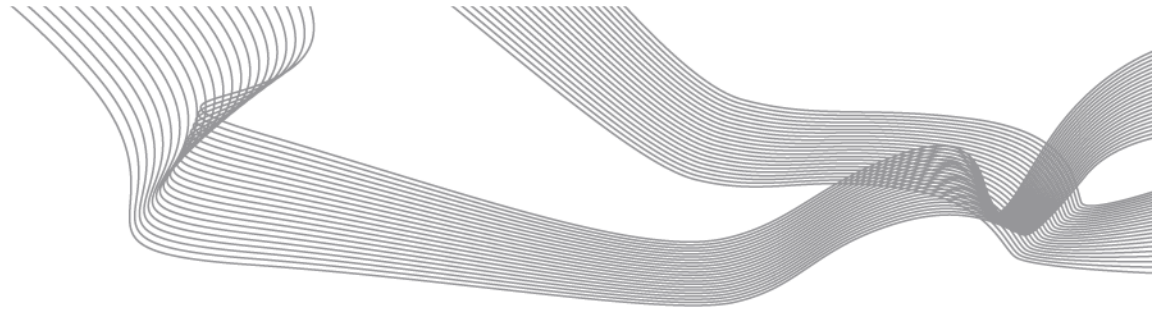
Lähde: kysely EAKR rahoitusta saaneille yrityksille = 455

Kehittämisyavustusten arvioituja vaikutuksia yritysten liiketoimintaan

n = 455

- ✓ Merkittävin pysyvä vaikutus yritystasolla syntyy kilpailukyvyyn parantuessa joko tuottavuuden tehostumisen, tuotantokapasiteetin kasvamisen tai laadun parantumisen kautta.
- ✓ Yritykset katsovat kehityksen mukana pysymisen olevan yksi keskeisistä vaikutuksista; esim. tuotantotekniikan nykyaikaistaminen, kysyntää vastaavien uusien tuotteiden ja konseptien tuonti markkinoille.
- ✓ Eräissä yrityksissä investoinnin mahdollistava avustus on ollut tärkeää toiminnan jatkuvuuden kannalta.

TEEMA 2. INNOVAATIOTOIMINNAN JA VERKOSTOITUMISEN EDISTÄMINEN JA OSAAMISRAKENTEIDEN VAHVISTAMINEN

SYKSY 2009 – SYKSY 2010

Alueilla koetaan projektit strategisesti osuviksi, mutta niiden tulosten vakiinnuttaminen on haaste

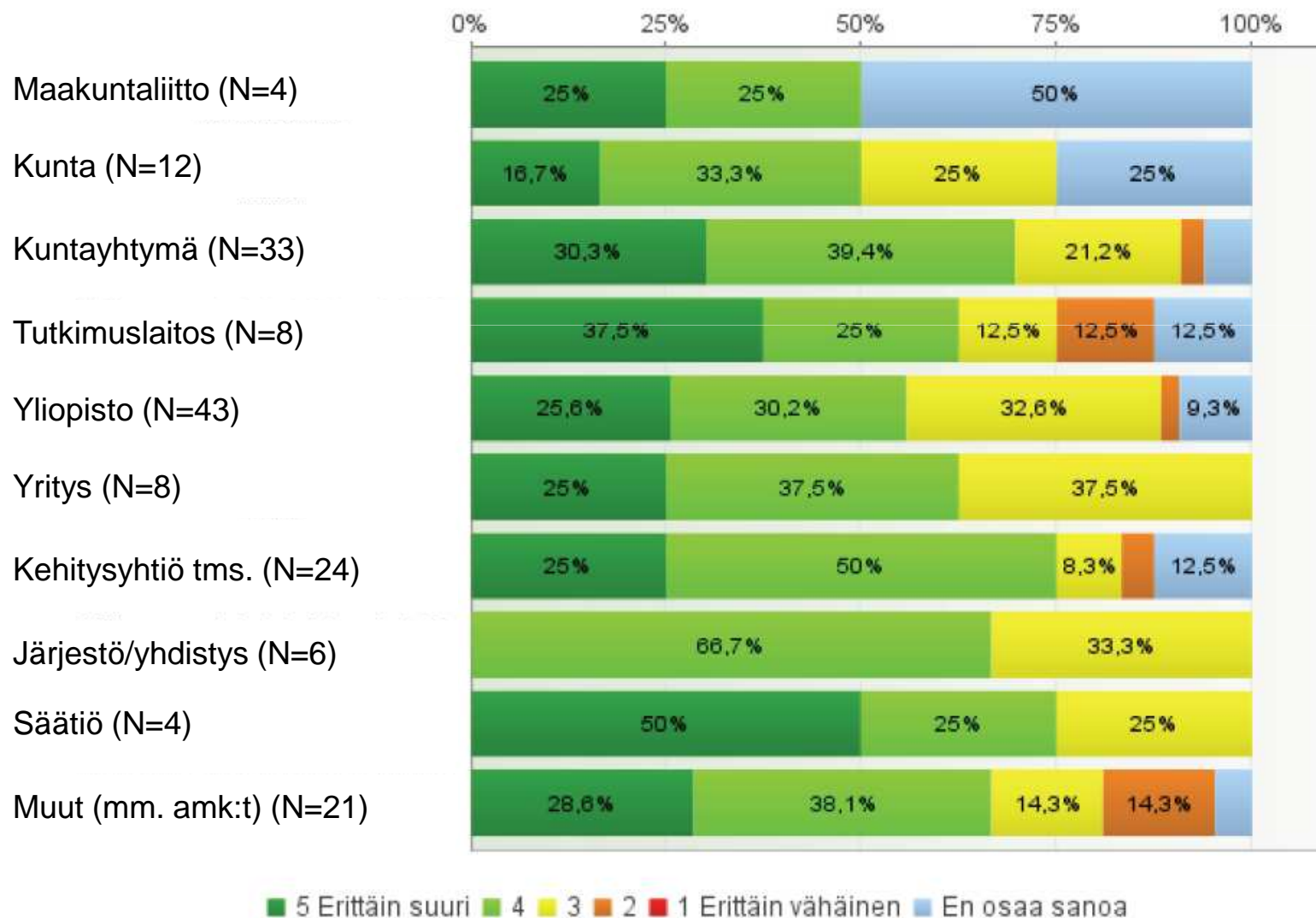
- Projektien nähdään kytkeytyneen hyvin maakunnallisiin strategisiin painopisteisiin (kysely- ja haastatteluaineisto).
  - Projektit pystytään hyvin asemoimaan osaksi laajempaa strategista kokonaisuutta.
  - Projekteissa tehty konkreettinen työ on tuonut uskottavuutta alueen osaamiselle.
  - Projektien nähtiin edistäneen osaamisklusterien kehittämistä tiivistäen yhteistyötä eri tahojen kesken ja tuoneen mukaan uusia kumppaneita.
- Projekteista suuri osa on vielä alkuvaiheessa eikä voida arvioida projektin onnistumista osaamisklusterien kehittämisessä.
  - Nyt kiinnitettävä huomiota jo projektien jälkeisen toiminnan vakiinnuttamiseen.
  - EAKR-ohjelmalta toivottiin ensisijaisesti nykyistä pitkäjänteisempää rahoitusta
  - Projektien välistä temaattista synergiatyötä tulisi vahvistaa ja määrätietoisesti koota eri projekteja yhteen klusterien vahvistamiseksi.

TL 2 projektien eteneminen koettu onnistuneena, haasteena projektimaisuus ja yhteistyön vakiinnuttaminen

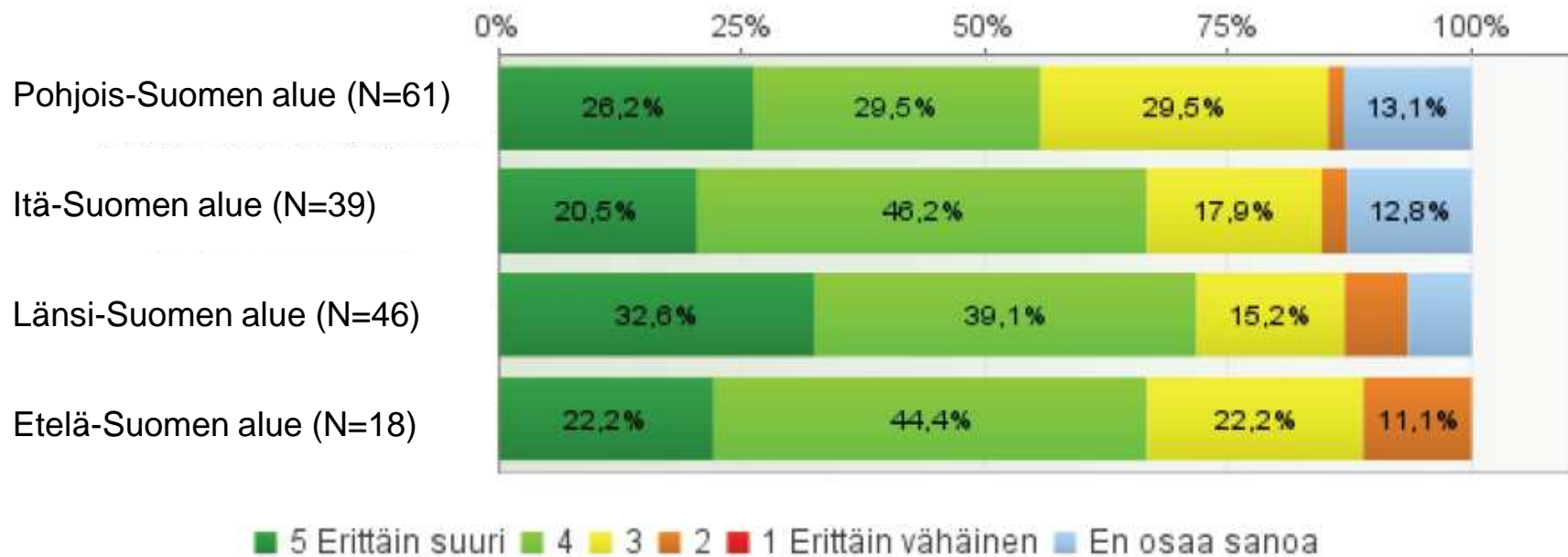
- TL 2 projektien toteuttajat ovat kokeneet projektien edenneen tähän mennessä erittäin onnistuneesti pääaihealueillaan.
  - Vastaaajista noin 72 % koki, että projekti on pääaihealueellaan tähän mennessä toteutunut onnistuneesti tai erittäin onnistuneesti
- EAKR-rahoituksella on ollut ratkaiseva merkitys projektin toteuttamiselle.
  - Rahoituksen merkitys on kasvanut taantuman tähden ja jatkon rahoitusmahdollisuudet nähdään myös suurena projektien tulevaisuuden haasteena
  - Julkisen sektorin säästötoimet edelleen haastavat jatkon toimintaa.
  - Mahdollisuudet saavuttaa työllisyystavoitteet ja uusien yritysten määrälliset tavoitteet ovat heikentyneet taantuman vuoksi
- Erittäin onnistuneeksi projektin toteutuksessa pidettiin yhteistyötä ja yhteistoimintaa, eri toimijoiden aktivointia ja innostuneisuutta sekä verkottumista erityisesti kansallisella, mutta myös kansainvälisellä tasolla.

Verkostoituminen ja yhteistyö olennainen edellytys ja strateginen tavoite, missä EAKR-ohjelmalla on myös ollut lisäarvoa

EAKR-ohjelmalla on ollut lisäarvoa verkostojen syntymisessä ja ylläpitämisessä kaikilla alueilla

Vastaajien määrä: 164

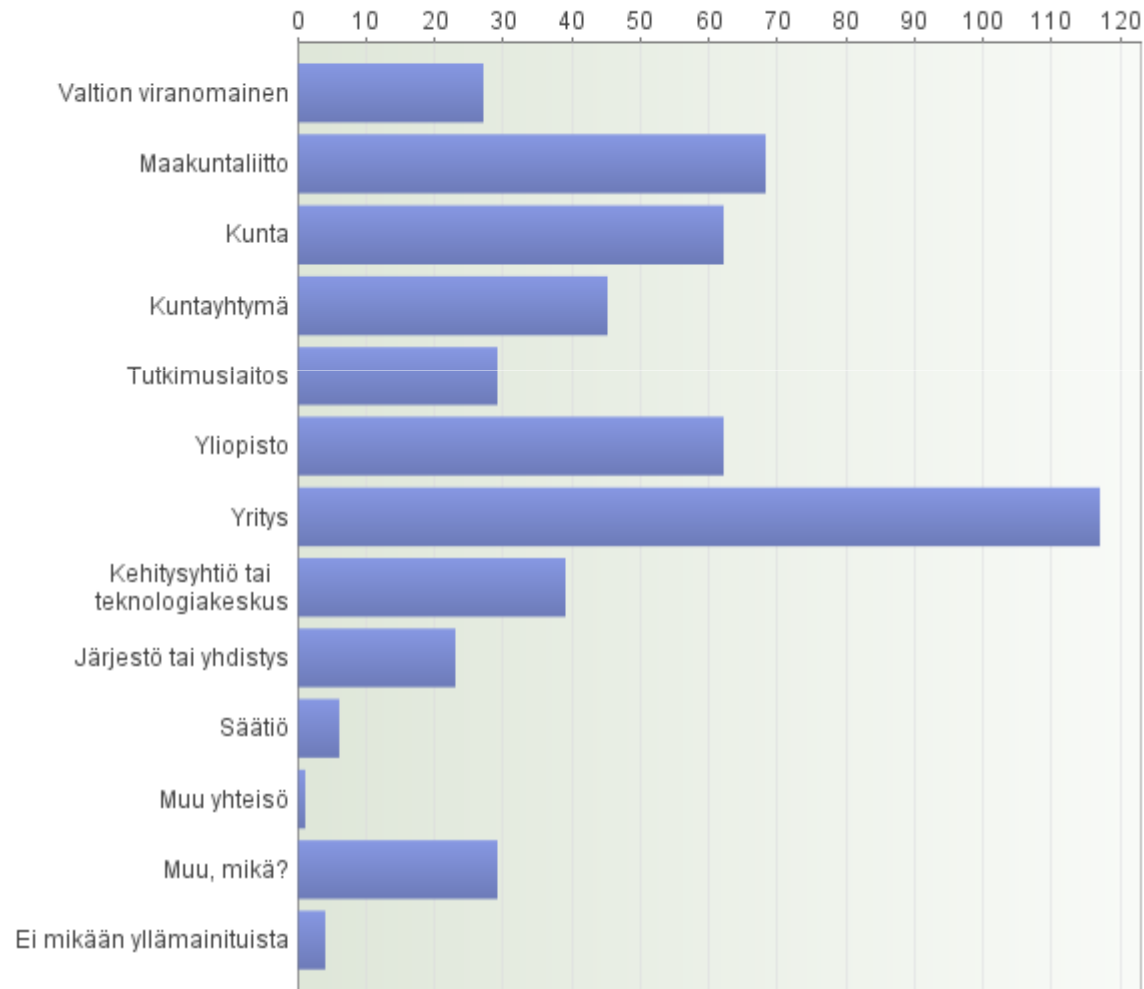

Verkostoitumisen konkreettisia toimintamalleja (kyselyaineisto)

- Yritysten mukaan ottaminen jo projektin alkuvaiheissa.
- AMK:n ja ammatillisen oppilaitoksen verkottuminen yhdessä yritysten suuntaan päällekkäisyyksien välttämiseksi
- Koulun opettajien, yritysten henkilökunnan ja opiskelijoiden keskinäinen verkottuminen
- Keskustelua yritysten koulutustarpeista ja niiden toteuttamisvaihtoehdoista
- Tutkijoiden, kehittäjien ja yritysten välinen verkosto – esim. kunta, yliopisto, VTT, AMK, yritys, kehitysyhtiö, asiakas
- Verkostoitumista ja tutkimusyhteistyötä ulkomaisten yliopistojen ja yritysten välillä
- Virtuaaliverkoston hyödyntäminen, säännölliset yritystapaamiset, tiivis toiminta julkisten tilojen hyödyntämiseksi
- Hyvien käytäntöjen jakaminen toisten ammattioppilaitosten kesken

Projektien keskeiset kumppanit (kyselyaineisto TL2 projekteille)

Verkostoituminen ja yhteistyö olennainen edellytys ja strateginen tavoite sekä osaamisen että klustereiden vahvistamiseksi

- Verkostoituminen ja uusi yhteistyö tuottaa suurempia hyötyjä ohjelmakauden edetessä.
  - Innovaatiotoiminta vakiintuminen, kriittisen massan saavuttaminen ja yhteistyöhön vaadittavan luottamuksen syntyminen vaatii pitkän ajan (10–15 vuotta)
  - Projektimaisen toiminnan painottuminen on haaste laajempien kokonaisuuksien hahmottamiseksi
  - Ylimaakunnallisuus toiminut hyvin
- Projekteissa nähdään ongelmalliseksi yhteistyökumppanien sitouttaminen siinä vaiheessa, kun työ pyritään viemään osaksi normaalitoimintaa
  - Verkostoidutaanko turhaan ja onko verkostoitumisesta tullut itseisarvo sen sijaan, että se on väline päämäärän saavuttamiseksi?
  - Toimijoiden määrän sijaan tulisi kiinnittää ensisijaisesti huomiota verkostoitumisen laatuun
  - Yrittäjien ja yritysten mukaan saaminen kehittämistyöhön todetaan usein haasteelliseksi, yrityksille tarjottava selkeää lisäarvoa.
- Projektien keskinäiset synergiat tulisi tunnistaa ja vahvistaa niiden välisiä kytkentöjä
- Aineistossa ristiriitaisia havaintoja yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuksista

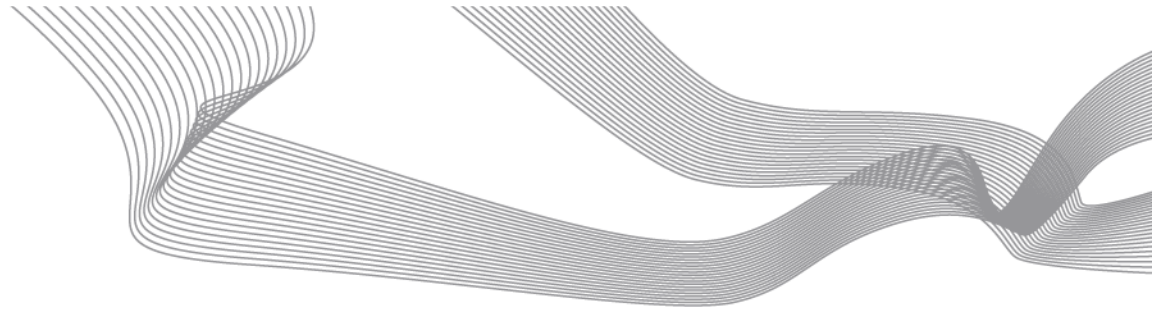
Vipuvoimaa

EU:lta
2007–2013

Projektien ylimaakunnallisen yhteistyön on koettu olevan pääosin erittäin tärkeää, toimivaa ja hyödyllistä

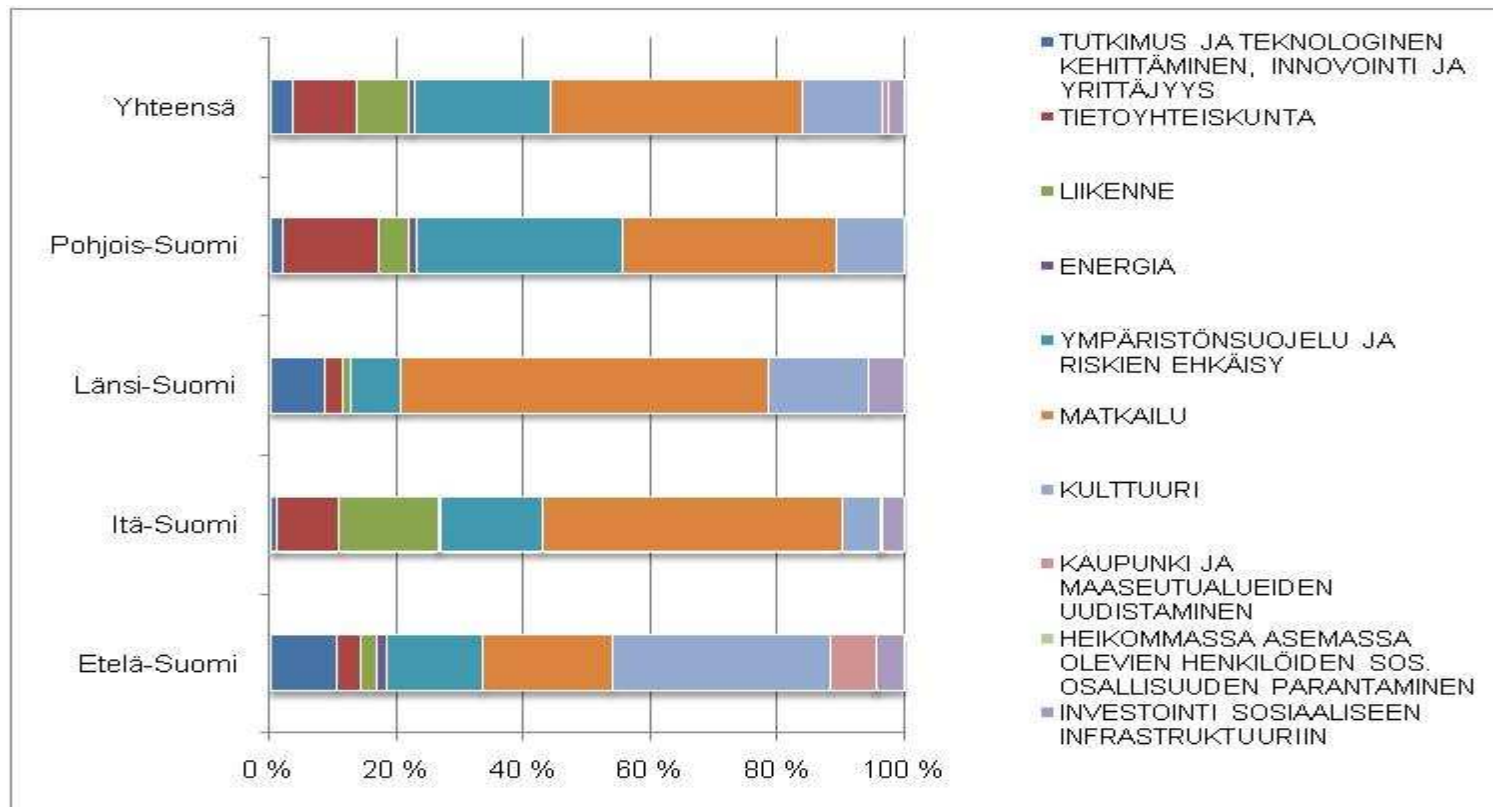
- Useille aloille ylimaakunnallinen yhteistyö on elinehto osaamiskeskittymien vahvistamiseksi (osaajat ovat harvassa).
- Haasteiksi koettiin muun muassa eri maakuntaliittojen ja ELY-keskusten käytäntöjen poikkeavuudet ja rahoituksen hoituminen kahden maakunnan kautta.
- Ohjelmien aluerajauksien ja byrokratian tulisi olla joustavampaa hankkeiden käytännön toteutuksessa ja alueellisten rahoittajaviranomaisten kesken tulisi olla enemmän koordinaatiota.
- Samantyyppisten tai samoilla sisältöalueille kohdistuvien projektien keskinäistä synergiaa tulisi hyödyntää paremmin yli alue- ja ohjelmarajojen.
- Nykyistä paremmin kansainvälistymisen tarpeet ja kansainvälisten verkostojen kehittäminen.

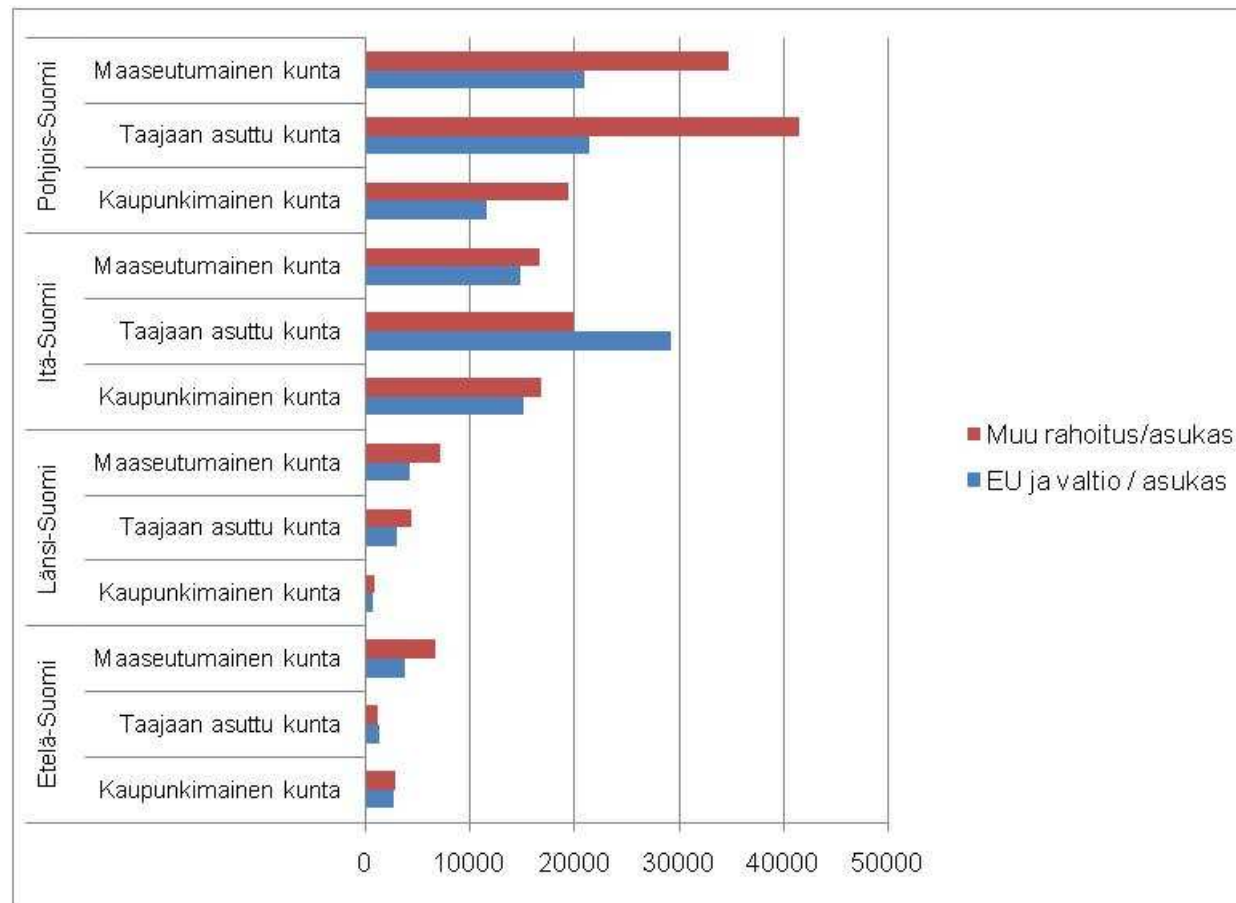
TEEMA 3. ALUEIDEN SAAVUTETTAVUUDEN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN PARANTAMINEN

SYKSY 2009 – SYKSY 2010

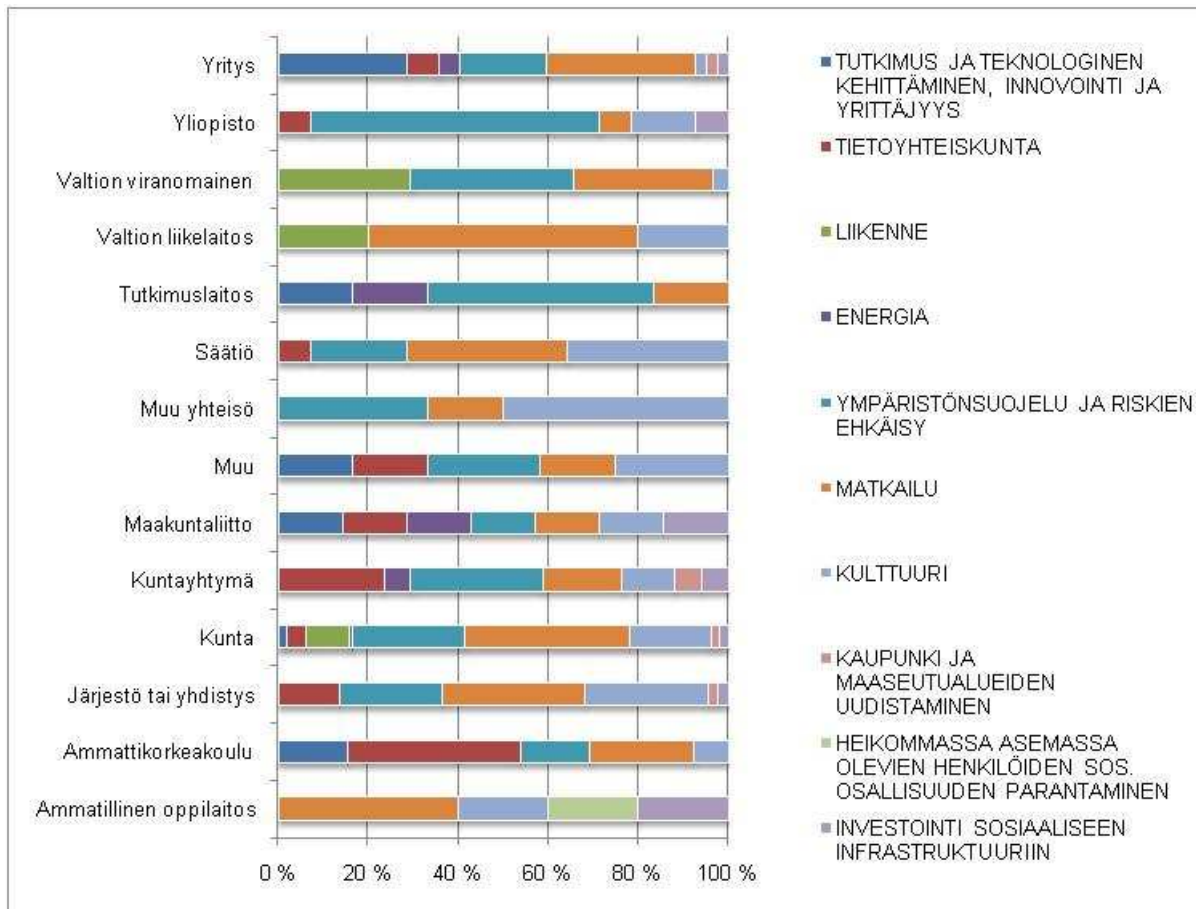
Ohjelmissa tehdään oikeita asioita Matkailu ja ympäristön kehittäminen korostuvat

Mitä korkeampi tuki-intensiteetti, sitä enemmän taajaan asutut alueet hyötyvät

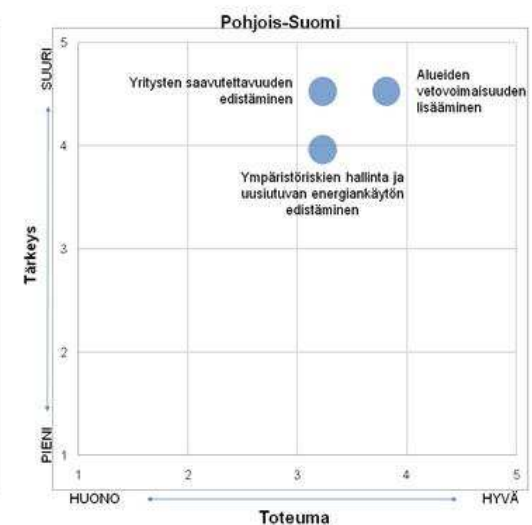
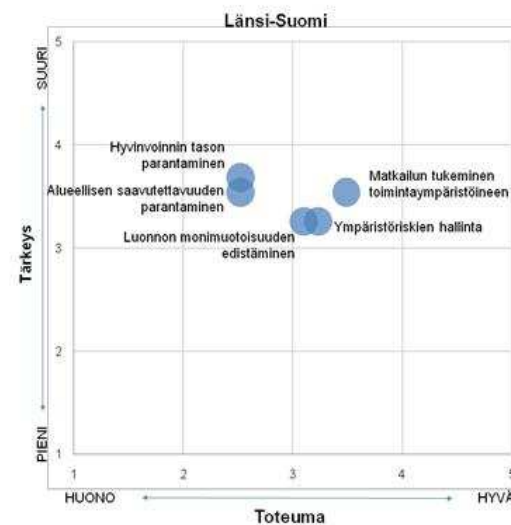
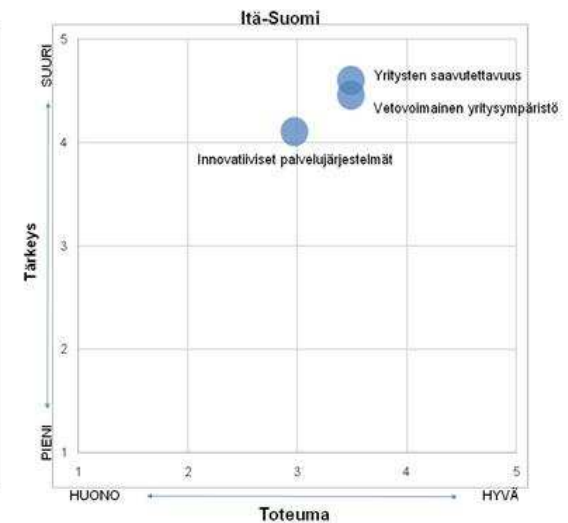
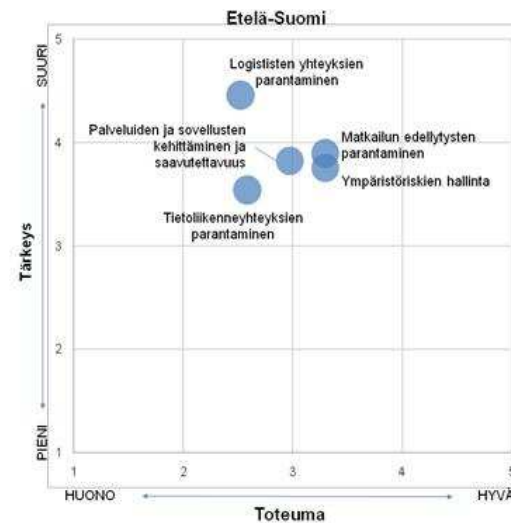

Monipuoliset hanketoteuttajat: AMKit tietoyhteiskuntatoteuttajia, yritykset ja yo:t t&k&i

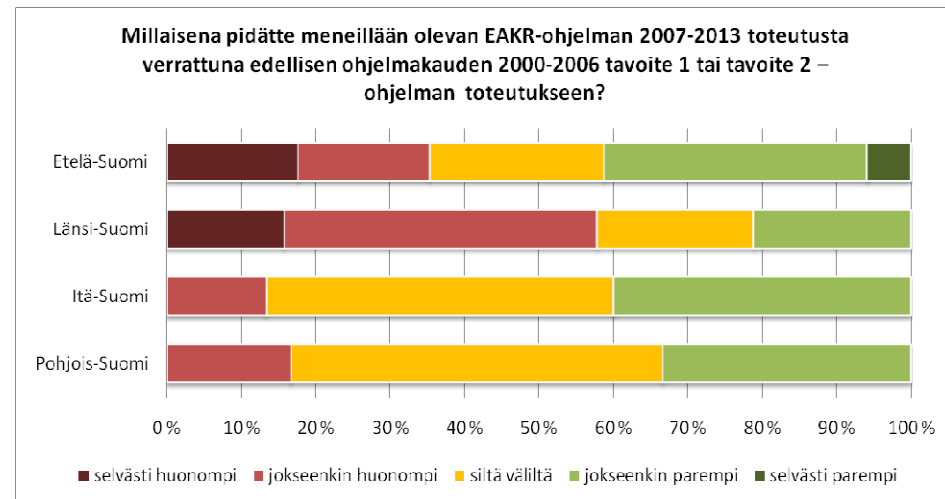
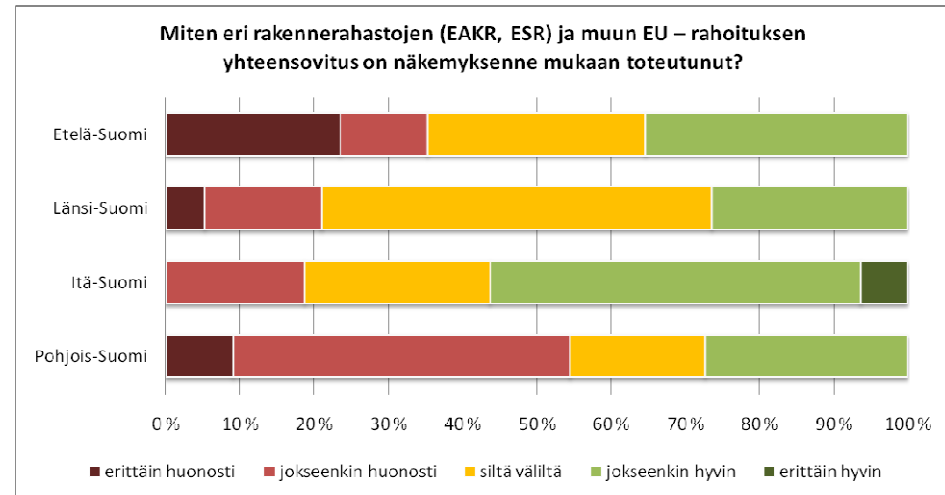
TL 3: Strateginen osuvuus alueiden tarpeisiin hyvä, toteuma ja lisäarvo edellyttävät lisähuomiota

- Ympäristönsuojelu
  - Merkitystä alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön kehittämiseen ei nähdä kovin suurena
  - Toisaalta tavoitteet ovat MYRS:ien mielestä toteutuneet parhaiten
- Matkailu
  - Päästy lähimmäs tavoitetasoa
- Saavutettavuuden parantaminen
  - Etäisyys tavoitteiden ja saavutusten välillä suurin
- Palvelukokeilu
  - Nousee esiin erityisenä hallinnollisena ongelmana
  - Jäljessä tavoitteista
- Itä- ja Pohjois-Suomen TL 3:n toimenpiteitä pidetään kautta linjan merkittävimpinä alueelliselle kehitykselle kuin Länsi- ja Etelä-Suomessa

Muita havaintoja

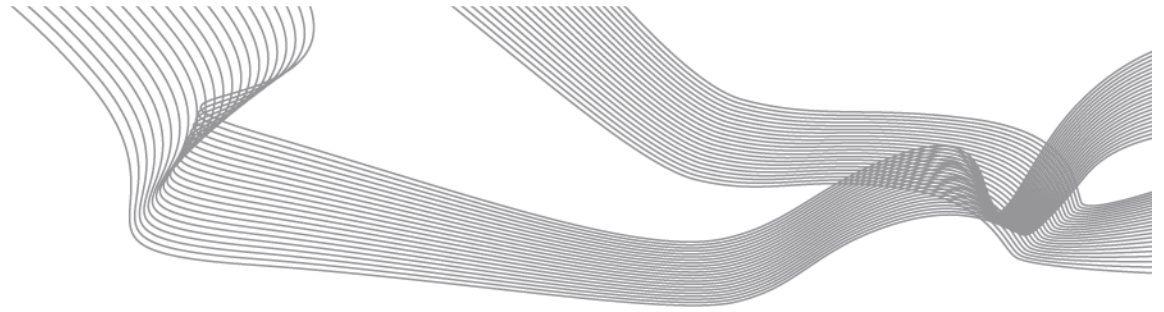
- Itä-Suomessa eri rahoituslähteiden yhteensovitus nousee vahvuutena
  - Erityisesti Pohjois- ja Etelä-Suomessa tässä kehitettävää
- Länsi-Suomessa suurin osa pitää edellistä ohjelmakautta onnistuneempana
  - Etelä-Suomessa suurin hajonta
  - Itä- ja Pohjois-Suomessa nähdään eniten parannuksia

Teema 3: Lisäarvoa ja kysyntää erityisesti infrahankkeissa

- Noin puolet MYR-sihteeristövastaajista mainitsi infrastruktuuri- ja ympäristöhankkeiden olevan luonteeltaan sellaisia, jotka kuuluisivat valtion rahoitettaviksi
- Osa hankkeista nähdään ohjautuneen yhä vähemmän lisäarvoa tuottavaan suuntaan kuin aikaisemmin
- Toisaalta nähdään, että hyviäkin hankkeita on jätetty rahoittamatta, koska resurssit eivät ole riittäneet.
- Ohjelmilta kaivataan selkeyttä ja ennen kaikkea hankevalintojen priorisointia.
- Verkostot julkissektorikeskeisiä, mutta hankkeista nousee esiin myös vahvistunut yritysysteistyö, poikkitoimialaiset verkostot ovat antaneet mahdollisuuden uudenlaisen yritysysteistyön kehittymiseen

TEEMA 4. YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET JA KESTÄVÄ KEHITYS

SYKSY 2009 – SYKSY 2010

Ympäristö-, kestävä kehitys ja tasa-arvokriteerit eivät ole ensisijaisesti hankevalintaa ohjaavia tekijöitä

- Hankevalinta näyttää kuitenkin karsivan hyvin pois ”riittävän” ympäristönegatiiviset hanke-ehdotukset.
- Kestävä kehitys mielletään strategisena tavoitteena ensisijaisesti ympäristökysymykseksi.
- Ympäristötavoitteet strategisina toimintaa ohjaavina tavoitteina ovat nousseet tärkeämpään rooliin erityisesti ympäristöliiketoiminnan ja energia-asioiden johdosta (kytkentä alueiden strategisiin klusterivalintoihin)

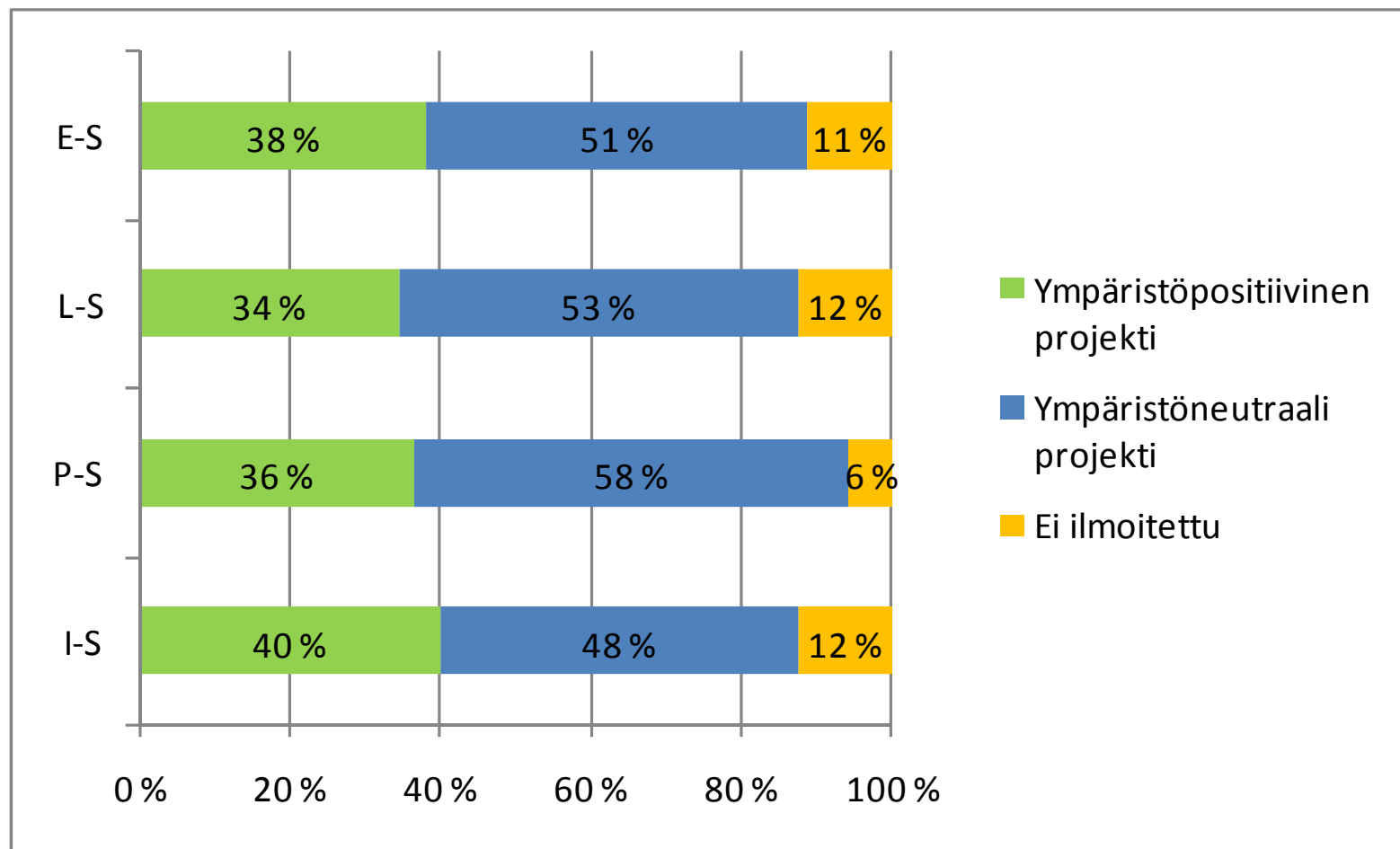

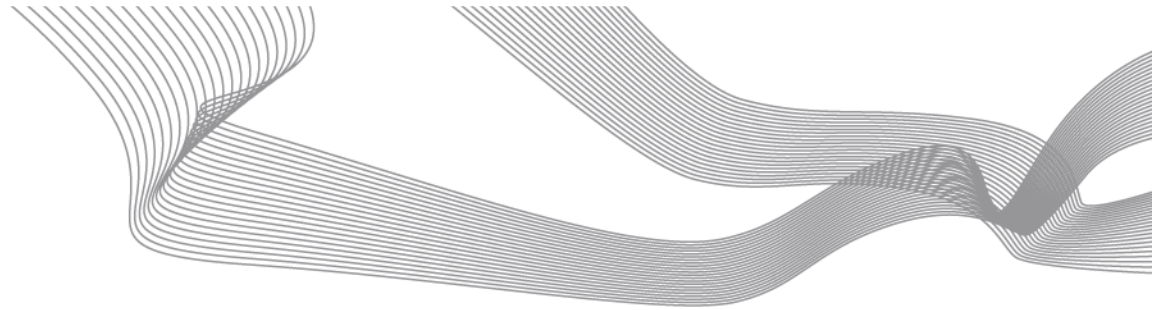
Ympäristöpositiivisia projekteja on määrällisesti strategiassa määritellyllä tasolla

- Projektien ympäristöpositiivisuuden arviointi kuitenkin osin tulkinnanvaraista ja välillisten vaikutusten arviointi vajavaista.
- Ohjelmakokonaisuus on reagoinut oikeansuuntaisesti mm. kansainvälisen yhteisön esittämään vaateeseen entistä kokonaisvaltaisemmista kasvihuonekaasupäästöjen leikkauksista
- Kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien projektien määrän (rahoitusvolyymi ja lukumäärät) seuraaminen on hyvä indikaattori
- Teollisuuden ja energiantuotannon alueellisten khk-päästöjen seuranta tehdään SEA-direktiivin vaatimuksesta, mutta sen relevanssi EAKR-ohjelman seurannan toimivuutta arvioitaessa on alhainen (ohjelman vaikuttavuus päästöjen vähentämisessä pieni).

Ympäristöpositiivisten projektien osuus eri ohjelmissa (syksy 2009)

(Koko maa N=888, Etelä-Suomi N= 178, Länsi-Suomi N=209, Pohjois-Suomi N=283, Itä-Suomi N=218)

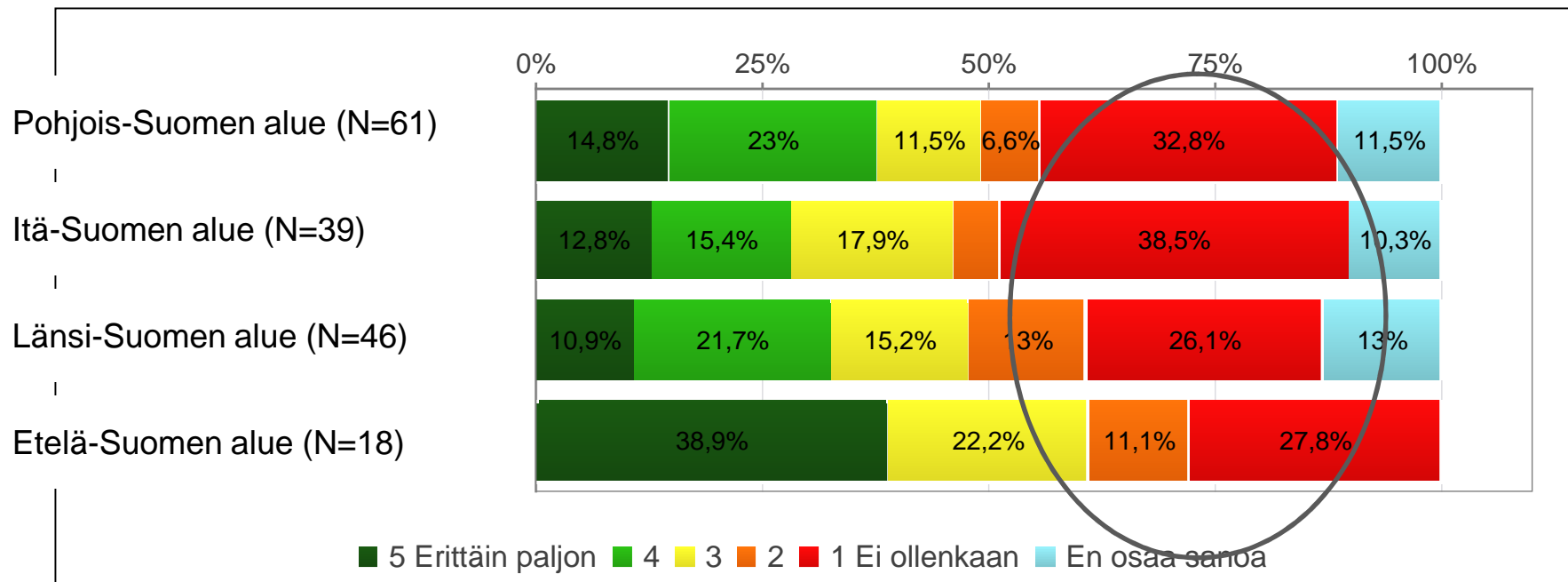
3. HANKKEIDEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET (HANKKEET, JOILLA PARANNETAAN YMPÄRISTÖN TILAA)

Ympäristövaikutusten ja kestävän kehityksen kysymyksissä projektit vaihtelevat suuresti

- TL3:ssa välittömät ympäristövaikutukset ovat selvästi enemmän esillä kuin TL2:ssa, jossa vaikutukset pääosin välillisesti positiivisia
- Haastatteluissa on noussut esiin positiivisia välillisiä vaikutuksia, joita ei välttämättä nostettu esiin tai tunnistettu hankevalmistelussa.
- Useimmiten tarkasteltu vain välittömiä vaikutuksia vaikka selkeitä välillisiä ympäristövaikutuksia – niin positiivisia kuin tietyissä tapauksessa negatiivisiakin – voidaan tarkemmassa analyysissä todeta.
- Osassa projekteja ympäristövaikutuksia voisi selvittää ja seurata laajemmin ja tarkemmin kuin nyt (jos projekti ympäristöpositiivinen).
- EAKR-projekteille voisi olla myös olemassa ympäristöohjeet siltä osin kuin projektit tavoittelevat esimerkiksi kestävän liiketoiminnan kehittämistä.

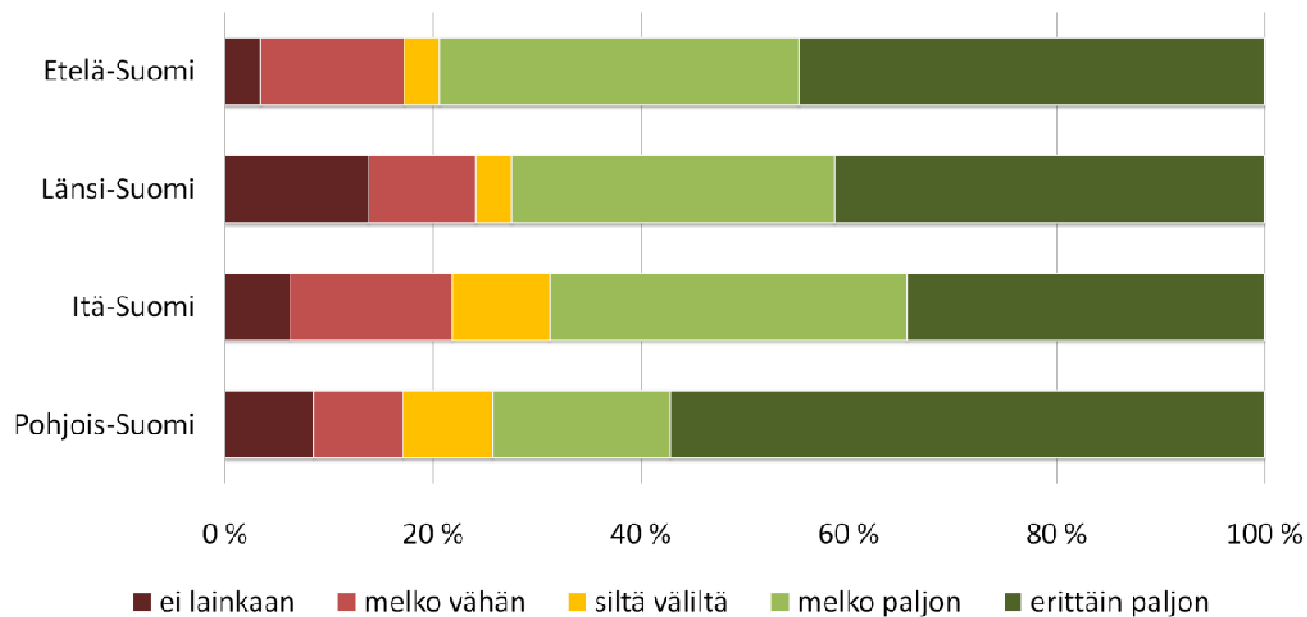
Ympäristökysymyksillä on joko vähäinen tai merkittävä vaikutus projektien valintaan ja konkreettiseen toteutukseen (TL 2 projektit kysely)

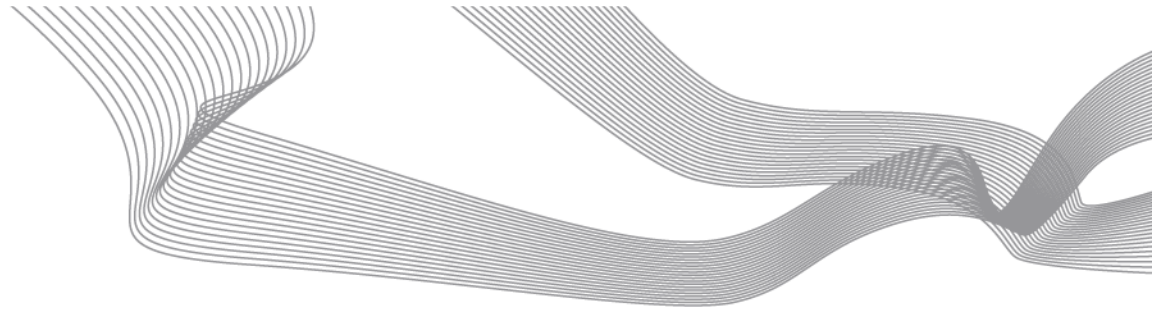
Vastaajien määrä: 164

Ympäristökysymykset vaikuttaneet huomattavasti suurimmassa osassa TL 3 hankkeita

Miten ympäristökysymykset ovat vaikuttaneet hankkeen syntyyn ja toteutukseen?

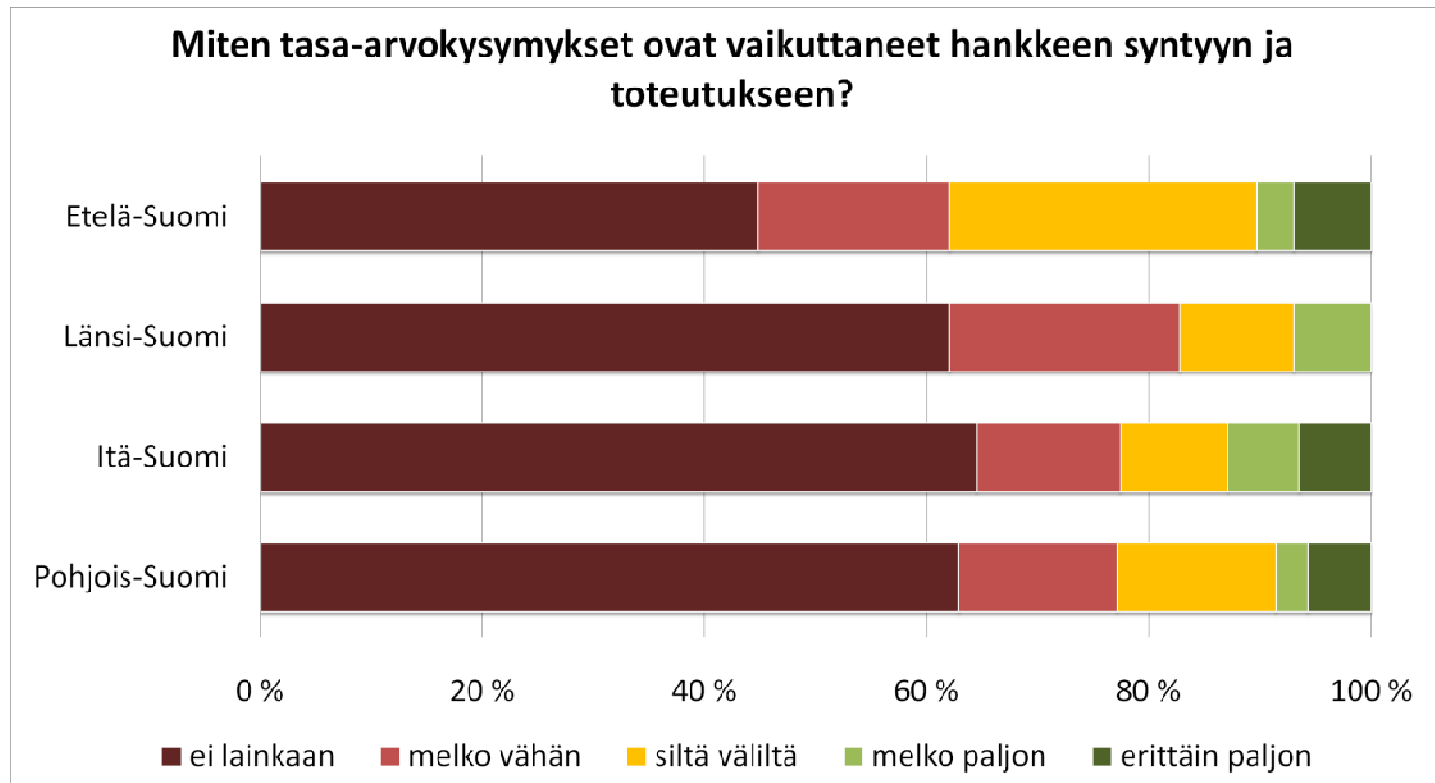

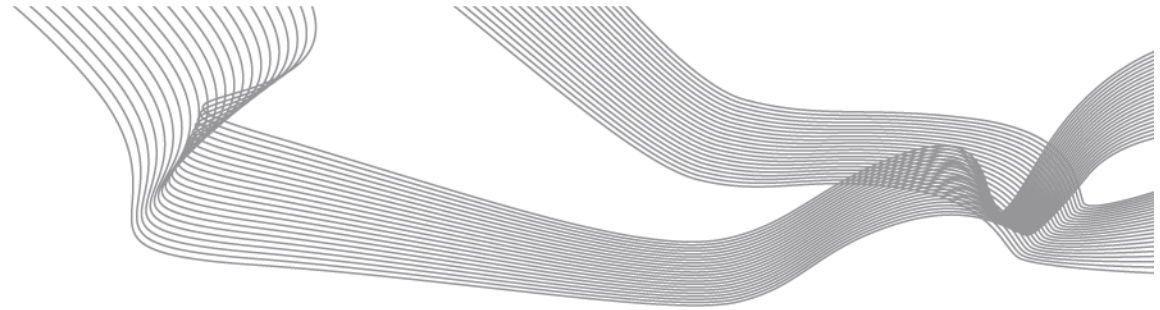
4. HANKKEIDEN TASA-ARVOVAIKUTUKSET

Suurimmassa osassa projekteista tasa-arvokysymyksiä ja/tai syrjimättömyyttä ei oltu erityisesti huomioitu

- Hankkeet pääasiassa neutraaleja tasa-arvokysymysten suhteen
- Mainittuja syitä miksi tasa-arvokysymysten huomioiminen ei ole tärkeää - fyysistä hommaa, tasa-arvonäkökulma vaikea huomioida; teknologiavetoinen hanke; osaaminen tärkeämpää kuin tasa-arvo
- Ainoastaan muutamissa hankkeissa pohdittu, esimerkkejä:
  - Konkreettisenä tulostavoitteena uudet työpaikat ja uudet yritykset joista puolet miesten ja puolet naisten työpaikkoja ja yrityksistä puolet naisten perustamia
  - Projektin läpivieminen syrjimättömyyttä tukien on mietitty
  - Käyttäjälähtöiset uudet ympäristöt, langaton tiedonsiirto → käyttäjälähtöiset vanhuspalvelut
  - Vammaisten harrastusmahdollisuuksien tukeminen
  - Turvata tasa-arvoiset palvelut asukkaille asuinpaikasta riippumatta
  - Tyttöjen ja naisten kiinnostuksen lisääminen luonnontieteisiin ja tekniikkaan

Tasa-arvokysymykset jääneet taka-alalle TL 3 hankkeissa

**Lisää tietoa 15.10.
Kuopiossa!**

Hyvää syksyä!

Ota yhteyttä:

Kaisa Lähteenmäki-Smith

050-5521396

Kaisa.lahtenmaki-smith@neteffect.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013